

OBRT IN GOSTINSTVO NA LOŠKEM OZEMLJU

Po letih, ko je socialistična Jugoslavija skrbela v glavnem le za razvoj industrije v naši državi, je prišla na vrsto tudi obrt in smo se zavedli tudi njenega velikega pomena za gospodarstvo in za življenjsko raven delovnega človeka. Ljudska oblast je začela posvečati večjo pažnjo obrti l. 1954 in je izvedla po vsej državi popis obrti ter izdala uredbo o obrtnih delavnicah in obrtnih podjetjih. Skrb za razvoj obrti so prevzele obrtne zbornice, ki so ustanovljene tudi po okrajih in se naslanjajo na svoje pododbore po občinah, v katere so voljeni obrtniki socialističnega in zasebnega sektorja. Stanje obrti ne zanima samo obrtnikov, marveč vse državljanke, ker je življenjska raven vsakega posameznika odvisna v precejšnji meri tudi od obrti. Zato je potrebno, da je javnost seznanjena z njenim stanjem in da posega tudi v njene probleme. Bralce Loških razgledov zanimajo razmere na loškem ozemlju, ki je bilo skozi stoletja politično-upravno združeno v freisinškem gospostvu in je prometno-geografsko še danes povezano med seboj. To je ozemlje sedanjih občin Škofja Loka, Gorenja vas, Žiri in Železniki, ki so sedaj del kranjskega okraja, pred vojno pa so kot manjše občine Škofja Loka, Zminec, Poljane, Javorje, Trata, Oselica, Selca, Železniki in Sorica tvorile okraj Škofja Loka, od katerega so bile le Žiri dodeljene logaškemu okraju, obsegal je pa tudi občino Črni vrh, ki sedaj spada v okraj Ljubljano, in Žabnico, ki je bila del občine Stara Loka, sedaj pa spada v občino Kranj.

NAZADOVANJE V ŠTEVILU

Po vojni je zvezni zavod za statistiko in evidenco popisal obrti 30. septembra 1954. Razdelil jih je v dve skupini — proizvodne in uslužnostne (storitvene), ki jih pa ni mogoče vedno ločiti, ker nekatere obrtne delavnice izdelujejo proizvode za trg, obenem pa opravljajo uslužnostna dela zasebnikom. Po strokah jih je razvrstil v 12 skupin, in sicer: kovinske, elektrotehnične, kemične, predelovanje zemlje, kamna in stekla, stavbne, lesne, predelovanje papirja, predelovanje tekstilnega blaga, predelovanje usnja, živilske, obrti osebnih storitev, ostale. Pred vojno so se obrti delile v rokodelske, koncesijske, proste in gostinske. Med koncesijske obrti so šteli podkovske kovače, tesarje, zidarje, krovce, kamnoseke, instalaterje, vodnjakarje, sodavičarje, izvoščke, konjače, kinopodjetnike; med proste obrti mlinarje, žagarje, avtoprevoznike, opekarje, izdelovalce žganja, čipk,

pletenin, odej, vezilje, plakaterje, likarje. Gostinskih obratov sedaj ne štejemo več med obrti. Evidenco nad njimi ima posebna Gostinska zbornica.

Ker imamo o stanju obrti v letu 1956 na razpolago moj članek Obrtnost loškega okraja v povojnih letih, ki je bil objavljen ob I. obrtno-industrijski razstavi v zborniku Škofja Loka in njen okraj, za l. 1954 pa podatke v popisnih listih, ki mi jih je dal na vpogled Zavod za statistiko LR Slovenije v Ljubljani, za gostinske obrate pa Gostinska zbornica za okraj Kranj, lahko primerjamo številčno stanje obrti in gostinskih obratov pred vojno in po vojni v mejah predvojnih občin, kakor kaže naslednja razpredelnica:

Ozemlje predvojne občine	Število obrti in gostišč		%	Od tega gostišč	
	1936	1954		1936	1954
Škofja Loka	157	89	65	24	10
Stara Loka	90	70	77	18	7
Zminec	54	28	52	5	6
Poljane	44	35	75	5	2
Javorje	12	9	75	1	2
Trata	60	38	63	10	5
Oselica	54	20	58	6	2
Žiri	157	45	27	15	7
Selca	46	44	95	12	9
Železniki	60	35	58	11	6
Sorica	22	20	91	8	5
Skupaj	716	429	59	115	59

V Žireh se je torej število zmanjšalo na dobro četrtno, v Zmincu, Oselici in Železnikih na dobro polovico. Občutno zmanjšanje kažeta tudi Trata in Škofja Loka. Nekako na 3/4 je padlo število v Poljanah, Javorjih in Stari Loki, v Selcih in Sorici je ostalo skoro na isti višini. Najbolj se je zmanjšalo število gostinskih obratov (na 51%), in sicer najboljše na ozemlju Trate (na 50%), najmanj število rokodelskih obrti (na 66%), če upoštevamo staro strokovno delitev; pri tem izkazuje največji padec Žiri (od 91 »rokodelcev« na 21, t. j. na 23%).

Med strokami so doživele največji padec kolarska (z 18 na 6), ključavničarska (z 10 na 5), čevljarstva (s 106 na 45), kovaška (s 44 na 27), tesarska (z 12 na 5), zidarska (z 12 na 7), žagarska (z 39 na 21). Pomnožile so se obrti nekaterih lažjih strok, n. pr. brivcev (od 5 na 15), fotografov (od 4 na 7), ali sodobnejših strok, n. pr. mehanikov (od 1 na 4).

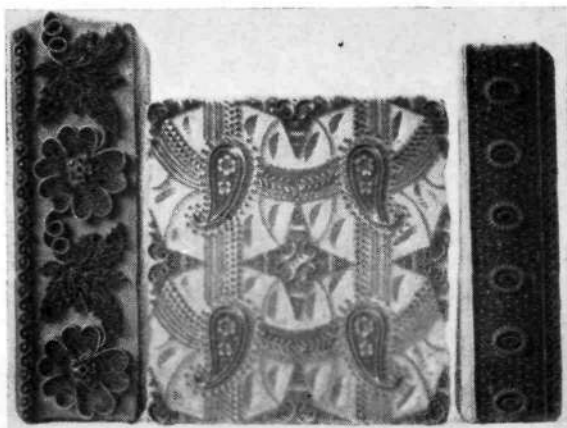
VZROKI MENJAVANJA

Okupacija in vojna sta prizadeli vse naše gospodarstvo, med drugim tudi obrt in gostinstvo. Sicer nimamo zbranih številčnih podatkov, vendar je znano, da so bili mnogi obrtniki med borci narodnoosvobodilne vojske, interniranci in talci in so žrtvovali življenje za svobodo. Z njihovo smrtjo

je ugasnila prenekatera obrt. Nekateri od preostalih so po osvoboditvi obdržali razne javne funkcije, ki so jih prevzeli med narodnoosvobodilno vojno, in se niso vrnili k obrti. Tudi mladi rod, ki bi se ob mirnem razvoju posvetil obrti in nadaljeval delo očetov, ji je bil iz istih vzrokov v dobi socialne revolucije odtegnjen in ni nadomestil ostarelih ali umrlih staršev obrtnikov. Velik vpliv na obrt ima spremenjena smer gospodarske politike, ki ni drugačna samo v naši socialistični državi, ampak tudi v kapitalističnem svetu. Povsod namreč prevzema naloge, ki jih je prej opravljala obrt, vendno bolj industrija. Saj vsak potrošnik uvidi, da je v marsičem ugodneje kupiti čevlje v trgovini, obleko v konfekciji, pohištvo in razne izdelke iz tovarne, kakor dajati jih v izdelavo po meri ali po posebnem naročilu. Vedno več obrtnikov in njihovih sinov in hčera prehaja v industrijo, ker je delo v industriji bolj v skladu s sodobnim gospodarskim razvojem, življenjske razmere pri zaposlitvi v industriji pa v mnogočem ugodnejše.

Izredno nazadovanje obrti v Žireh je le navidezno, saj manjkajo v statistiki predvsem čevljarji; ti niso prenehali z delom, temveč so prešli v industrijo, ki je še produktivnejša kot obrt in si je pridobila sloves v vsej državi. V Škofji Loki je nekaj obrti, n. pr. vrtnarstvo, navidezno prenehalo, ker je njihovo dejavnost prevzelo Komunalno podjetje. Obrtna zbornica tega podjetja nima registriranega, ker je namen podjetja, proizvajati in opravljati usluge občini, čeprav dela to tudi za zasebnike. Čipkarice v Žireh in po obeh dolinah niso zajete v statistiki obrtne zbornice, četudi imajo svoje zadrúge, ker se izdelovanje čipk smatra za domačo obrt in je oproščeno javnih dajatev ter se obdavčuje le kot stranski zaslužek kmetijstva. Isto velja za pletarje košev v Retečah.

Padec obrti v povojnih letih ima deloma vzrok v gospodarski in davčni politiki. Ljudski odbori se še sedaj premalo pečajo s problematiko obrtništva in jo načenjajo navadno le z odmero davkov. Mnogo obrtnikov je odjavilo svojo obrt, bodisi začasno ali trajno, da se rešijo dajatev. Posebno mojstri, ki imajo uslužnostno obrt, vlagajo mnogo pritožb proti odmeri dohodnine in prometnega davka. Tisti, ki obrt odjavijo, mnogokrat še naprej opravljajo svoje delo kot šušmarji, vendar velja v statistiki, kakor da njihove obrti ni več. Število gostiln se je znižalo razen zaradi naštetih vzrokov predvsem zato, ker so bile zvezane s kmetijo in so se lastniki po sili davčne politike posvetili samo kmetiji.

Stari Firbarjevi modeli za ročno tiskanje blaga. (Zbirka loškega muzeja.)

STEVILČNI PREGLED PO SEDANJIH OBČINAH

Kako so obrti in gostilne, ki so v prvi preglednici navedene po predvojnih občinah, razdeljene po ozemlju sedanjih velikih občin, organiziranih l. 1955, kaže naslednja razpredelnica:

Sedanja občina	Vseh prebivalcev po štetju 1953	Obrti po popisu l. 1954	1 obrt na prebivalca	Gostinskih obratov	1 gostinski obrat na preb.
Škofja Loka	11.036	165	66	25	480
Gorenja vas	6.289	87	72	9	699
Žiri	3.466	56	96	7	495
Železniki	6.240	79	79	20	312
Skupaj	27.051	367	75	59	458

Na loškem ozemlju je bilo 367 popisanih obrti in 59 gostinskih obratov, skupaj 426 (v prejšnji razpredelnici 429, ker je bila tam upoštevana Žabnica, ki sedaj spada v občino Kranj). Obrtnih delavnic je imela absolutno in relativno največ občina Škofja Loka, najmanj občina Žiri. V samem mestu Škofji Loki je bilo 77 obrti ali 1 obrt na 45 prebivalcev. Občini Škofja Loka in Gorenja vas sta bili nad povprečkom (1 obrt na 75 prebivalcev), Železniki in Žiri pod povprečkom, ker se je v teh dveh občinah razvila industrija na račun obrti. V začetku l. 1957 je bilo na 1 obrt v občinah Škofja Loka 72, Gorenja vas 75, Žiri 98 in Železniki 93 prebivalcev. V merilu kranjskega okraja sta le občini Škofja Loka in Gorenja vas na dobrem, saj v celotnem okraju pride 1 obrt na ca. 79 prebivalcev, v vsej republiki Sloveniji pa ca. 90 in v vsej Jugoslaviji na ca. 150 prebivalcev. Z vidika Slovenije in Jugoslavije spada torej loško ozemlje kljub znatnemu številčnemu nazadovanju obrti med dobro oskrbljene predele. Gostinskih obratov ima največ občina Škofja Loka, najmanj Žiri. Glede na število prebivalstva prednjačijo Železniki (1 gostinski obrat na 312 preb.), na zadnjem mestu je občina Gorenja vas (1 obrat na 699 preb.). Mesto samo ima 8 gostinskih obratov ali 1 obrat na 420 prebivalcev.

Od popisa v l. 1954 do danes se je navedena slika seveda nekoliko spremenila zaradi vračanja obrtnih dovoljenj in prijavljanja novih:

Občina	Prijava		Odjave		Razlika
	1955	1956	1955	1956	
Škofja Loka	15	7	12	6	+ 4
Gorenja vas	10	5	9	6	0
Žiri	2	4	2	3	+ 1
Železniki	5	1	11	5	- 10
Skupaj	32	17	34	20	

Število obrti se je torej po l. 1954 v občinah Škofja Loka in Žiri za malenkost dvignilo, v Železnikih pa še nekoliko nazadovalo.

Po popisu iz l. 1954 znatno prevladujejo proizvodne obrti nad uslužnostnimi, najbolj v občini Gorenja vas, kakor kaže naslednja razpredelnica:

Občina	Proizv.	%	Uslužn.	%
Škofja Loka	155	82	30	18
Gorenja vas	80	92	7	8
Žiri	29	81	7	19
Železniki	64	81	15	19
Skupaj	308	81	59	16

OBRTI IN GOSTIŠČA PO SEKTORJU LASTNISTVA

V skladu s socialnimi reformami po osvoboditvi teži ljudska oblast za tem, da postane del obrti in gostišč družbena last, t. j. državna ali zadružna. Med obrtmi jih je povprečno četrtina družbena last, največ v občini Žiri, najmanj v občini Škofja Loka, kakor je razvidno iz tabele. V Škofji Loki sta med državnimi obrtmi celo dve večji podjetji — avtomehanično in kleparsko-inštalatersko.

Občina	O b r t			
	družb.	%	zasebna	%
Škofja Loka	29	17	156	85
Gorenja vas	20	25	67	77
Žiri	15	42	21	58
Železniki	31	39	48	61
Skupaj	95	26	279	74

Med gostišči je delež družbenih nekoliko večji. Poleg državnih in zadružnih se štejejo mednje še planinske koč na Lubniku, Mrzlem vrhu in Ratitovcu, ki so last planinskih društev, in smučarska koč na Starem vrhu, last loškega smučarskega kluba. V občinah Žiri in Gorenja vas presegajo družbena gostišča polovico vseh.

Občina	G o s t i š č a				
	državna	zadružna	društvena	družbena %	zasebna
Škofja Loka	4	—	1	22	18
Gorenja vas	1	5	1	55	4
Žiri	2	1	1	57	5
Železniki	2	1	1	20	16
Skupaj	9	5	4	50	41

Gostišče v Starem dvoru je v državni stavbi, v Javorjih, v Sovodnju in na Češnjici so v zadružnih, vsa druga gostišča, razen planinskih koč, so v zasebnih poslopih.

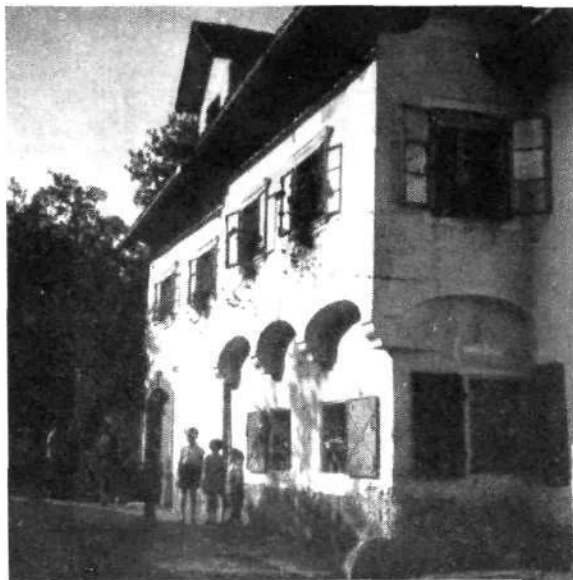
GEOGRAFSKI POGOJI IN RAZMESTITEV OBRTI

Kakor za gospodarstvo na splošno, so bili na loškem ozemlju tudi za razvoj obrti dani dobri naravni pogoji, osnovani v njegovih fiziogeografskih in antropogeografskih lastnostih. Hribovja, ki oklepajo Poljansko in Selško dolino, so po geološki sestavi zelo pestra. Paleozojski skrilavci, ki ne propuščajo padavin in je na njih množica tekočih voda in globoko zajedenih grap, se vrstijo z mezozojskimi apnenci, v katere izginja voda in je površje manj razjedeno in višje. Relief je zato zelo razgiban in ima velike višinske razlike. Po njem teče množica potokov, ki z znatnimi vodnimi močmi omogočajo delo številnim mlinom in žagam (mlinov 51, žag 21). Ob tekočih vodah se je razvilo tudi mnogo kovačij (26). Iglasti gozdovi, ki pokrivajo višje dele skrilavega ozemlja, in listnati gozdovi, ki uspevajo predvsem po apnenčastem hribovju, dajejo surovine ne samo žagam, ampak tudi mizarjem, tesarjem, kolarjem, sodarjem. Pridobivanje železove rude — bobovca — po sosednji Jelovici in kuhanje oglja sta ustvarili v preteklosti pogoje za razvoj žebeljarstva v Železnikih, ki je pa pozneje zaradi konkurence tujine zamrlo. Precej razširjene ploščaste apnence izkoriščajo v kamnolomih, fine skrilavce v Selški dolini so še

nedavno kopali v skrilolomih. Iz čistega apnenca žgo apno v apnenicah, iz dobre gline na prehodu hribovja v ravnino Sorškega polja izdelujejo opeko. Velik vpliv na razvoj obrti je imela prometna prehodnost in zgodnja naseljenost ozemlja.

Mesto Škofja Loka stoji ob izhodu iz Poljanske in Selške doline in na prehodu alpskega predgorja v ravnino Ljubljanske kotline. Ta prometni položaj jo je že v srednjem veku dvignil v lokalno gospodarsko središče, v katerem sta se razvijala obrt in trgovina za vse loško ozemlje. Železnica in motorizirani promet sta trgovino povezala s Kranjem in Ljubljano ter s tem zmanjšala pomen Loke kot gospodarskega središča. Obenem se je obrt vedno bolj razširjala iz mesta v okolico. Kljub temu se obrt v mestu še živo udeležuje, ker se število prebivalstva veča in višja življenjska raven ustvarja vedno večje potrebe po dejavnosti. Ob popisu l. 1954 je bilo v mestu samem 77 obrti, ob začetku l. 1957 dvojice obrtnih podjetij in 72 obrtnih delavnic. Po okoliških vaseh so sicer obrti mnogo redkeje zastopane, vendar znatno dopolnjujejo obrti mesta samega. Nekatere delajo res le za potrebe domačega kraja, nekatere so pa pomembne za vse loško ozemlje, n. pr. izdelovanje cementnih izdelkov, avtoprevozništvu itd., ali pa najdejo trg za svoje proizvode celo drugod v naši ali drugih republikah, n. pr. glavnikaštvo, izdelovanje usnjene galanterije, izdelovanje pil itd.

V Poljanski dolini se menjavajo ožji deli, kjer Poljanščica še pogloblja svojo strugo in odnaša kamenine, s širokimi, kotlinam podobnimi oddelki, kjer je obsežnejše, naplavljenno in rodovitno dolinsko dno, kamor se odpirajo še stranske dolinice in grape. V teh razširjenih delih doline so zrastle manjša lokalna središča za ožjo hribovsko okolico in se je v njih razvila

Jesenkova hiša v Karlovcu, kjer je bila v prejšnjih časih pomembna ključavničarska delavnica

tudi pomembna obrt. Prvo mesto med njimi zavzema Žirovska kotlina z vasei Žiri, Stara in Nova vas, Dobračeva in Selo, ki šteje po popisu iz 1954. leta 31 obrtnih delavnic poleg znane čevljarke industrije, ki je izšla iz obrti, in poleg čipkarske domače obrti. Drugo lokalno središče je Gorenja vas s Trato in Dolenjo Dobravo s 24 obrtni, in tretje Poljane s sosednjo Hotovljo, ki imata 22 obrti.

V Selški dolini se začne obsežnejše dolinsko dno pri Selcih, ki so nekakšno ožje gospodarsko središče in imajo tudi 15 obrti. Pomembnejši so Železniki, ki so nastali v ozki debri in jim je razvoj omogočilo — kakor že omenjeno — boga-

stvo vodne moči in lesa in bližnja ruda bobovec. V trgu, ki je živel od plavžev in fužin, je bila potrebna tudi obrt in ta se je obdržala še po propadu fužinarstva vse do današnjih dni, ko se v njem razvija nova industrija. Železniki štejejo 21 obrti poleg industrije, ki ima tudi korenine v obrti, ter predstavljajo gospodarsko najpomembnejši kraj v dolini, zaradi česar so ob snovanju velikih občin prekosile Selca in postali tudi upravno središče za vso dolino.

OBRTI PO STROKAH

Po pregledu obrtnih strok navajam za občino Škofjo Loko najprej število obrti posameznih strok po popisu iz l. 1954, zraven v oklepaju pa stanje 31. decembra 1956, če je spremenjeno.

I. Predelovanje kovin: Škofja Loka — kovač 2(1), ključavničar 0(1), izdelovalec orodja 0(1), kovinostrugar 1, mehanik 2, klepar-inštalater 2, urar 2(5); Podpulferica — kovač 1; Puštal — kovač 1; Log — orodni kovač 1, podkovni kovač 1; Stara Loka — klepar 1; Virmaše — podkovni kovač 1; Suha — podkovni kovač 1; Godešič — pilar 1(0); Reteče - Gorenja vas — pilar 0(1); skupaj 7 strok s 17(19) delavnicami.

II. Elektrotehnika: Škofja Loka — elektromehanik 0(1); skupaj 1 stroka z 0(1) delavnico.

III. Kemične obrti: Škofja Loka — glavninar 1; Hosta — glavninar 1; Stari dvor — glavninar 1; torej 1 stroka s 3 delavnicami.

IV. Predelovanje zemlje, kamna in stekla: Škofja Loka — kamnosek 1, pečar 2; Gostče — izdelovalec cementnih izdelkov 1; Virmaše — izdelovalec cementnih izdelkov 1; Stari dvor — izdelovalec cementnih izdelkov 1; torej 5 stroke s 6 delavnicami.

V. Stavbne obrti: Škofja Loka — slikar in pleskar 1; Puštal — zidar 1, tesar in krovec 1; torej 3 stroke in 3 obrti.

VI. Lesne obrti: Škofja Loka — mizar 4(6); rezbar 0(1), sodar 1, izdelovalec lesne galanterije 2, žagar drv 3(2); Podpulferica — mizar 1; Zminec — mizar 1; Gabrovo — kolar 0(1); Brode — zidar 1; Stara Loka — mizar 3, kolar 1, žagar drv 0(1), rezbar 1(0); Virmaše — mizar 2(1); Suha — mizar 1(2); Forme — mizar 2, kolar 1; Dorfarje — mizar 2, kolar 1(0); skupaj 6 strok s 27(29) obrtmi.

VII. Predelovanje papirja: nobene obrti.

VIII. Predelovanje tekstilnega blaga: Škofja Loka — moški krojač 4(5), ženski krojač 5, klobučar 1, dežnikar 1, vezilja 1; Puštal — krojač 1; Zminec — krojač 1(0), šivilja 2(0); Brode — krojač 1; Draga — šivilja 1(0); Stara Loka — moški krojač 2, ženski krojač 1; Virmaše — moški krojač 2; Suha — moški krojač 0(1), ženski krojač 2, šivilja 1; Stari dvor — moški krojač 1; Godešič — moški krojač 1; Reteče - Gorenja vas — moški krojač 2(1), pletilja 1; Dorfarje — šivilja 1; Četena ravan — krojač 1; skupaj 7 strok s 33(28) delavnicami.

IX. Predelovanje usnja: Škofja Loka — čevljar 10(9), sedlar in torbar 1; Zminec — čevljar 1; Log — čevljar 1; Stara Loka — čevljar 3(2), sedlar 1; Virmaše — izdelovalec usnjene galanterije 2; Suha — čevljar 1; Stari dvor — čevljar 1(0); Godešič — sedlar 1; Reteče - Gorenja vas — čevljar 1(0); skupaj 3 stroke s 23(19) delavnicami.

X. Živilske obrti: Škofja Loka — pek in slaščičar 3(2), orientalski slaščičar 1, mesar 8(2), mlekar 0(1), sodavičar 1, izdelovalec testenin 1(0); Stara Loka — pek 1; Trata — pek 1, mesar 1(0); skupaj 5 strok s 17(9) delavnicami.

XI. Obrti osebnih storitev: Škofja Loka — brivec in frizer 6(5); Stara Loka — brivec in frizer 1; Stari dvor — brivec 1; torej 1 stroka z 8(7) delavnicami.

XII. Ostale obrti: Škofja Loka — tapetnik 0(1), fotograf 3, dimnikar 2, vrtnar 1(0), žagar 2, mlinar 2, avtotaksi 0(1), prevoznik 0(1); Sv. Ožbolt — mlinar 1; Stara Loka — mlinar 1(0), ščetar 1(0), pletar 1(0), metlar 1(0); Vešter — izdelovalec apna 1(0); Gabrk — žagar 1; Log — mlinar 1, avto-prevoznik 1; Križna gora — mlinar 1; Suha — mlinar 1; Rateče - Gorenja vas — fotograf 1, mlinar 0(1); Forme — izdelovalec opeke 1; Grenc — izdelovalec opeke 0(1); Sv. Dub — izdelovalec opeke 1; skupaj 11(7) strok s 25 (26) obrtmi.

V mestu samem je bilo 1954. leta 51, ob koncu l. 1956 pa 57 obrtnih strok, v vsej občini 48 oz. 44. Čeprav je zastopanih precej strok, vendar nekatere važne manjkajo.

Za druge tri občine navajam obrtne stroke po podatkih za l. 1954 in pod istimi kategorijami kakor pri Škofji Loki.

Občina Gorenja vas ima vsega 22 obrtnih strok, in sicer:

I. Poljane — kovač 1, instalater 1; Hotovlja — kovač 1, klepar 1; Delnice — kovač 1; Javorje — kovač 1; Podgora — ključavničar 1; Hobovše — kovač 1, izdelovalec kovinske galanterije 1; Sovodenj — podkovni kovač 1; Gorenja vas — klepar 1; Dolenja Dobrava — kovač 1; Lučine — kovač 1, ključavničar 1; Suša — kovač 1; skupaj 5 strok s 15 delavnicami.

II. in III.: nobene obrti.

IV. Fužine — izdelovalec cementnih izdelkov 1; torej 1 stroka z 1 delavnico.

V. Poljane — zidar 1; Malenski vrh — zidar 1; Gorenja vas — zidar 1, tesar 1, slikar in pleskar 1; Prelesje — tesar 1; skupaj 3 stroke s 6 obrtmi.

VI. Poljane — mizar 1, kolar 1; Hotovlje — mizar 1; Predmost — mizar 1; Dobje — mizar 1; Javorje — mizar 1; skupno 2 stroki s 6 delavnicami.

VII.: nobene obrti.

VIII. Poljane — krojač 1, šivilja 2; Žabja vas — krojač 1; Murave — šivilja 1; Hobovše — krojač 1; Kladje — krojač 1; Gorenja vas — krojač 1; Dolenja Dobrava — krojač 2; skupaj 2 stroki z 10 delavnicami.

IX. Poljane — čevljar 2; Hotovlje — čevljar 2; Javorje — čevljar 1; Podgora — čevljar 1; Sovodenj — čevljar 1; Gorenja vas — čevljar 2, sedlar 1; Dobravšče — čevljar 1; Dolenja Dobrava — sedlar 1; Hotavlje — čevljar 1; skupaj 2 stroki s 13 delavnicami.

X. Poljane — mesar 1; Gorenja vas — pek 1, mesar 1; torej 2 stroki s 3 obrtmi.

XI. Poljane — brivec in frizer 1; Gorenja vas — brivec in frizer 1; torej 1 stroka z 2 delavnicama.

XII. Poljane — žagar 1; Hotovlje — mlinar 1; Srednja vas — izdelovalec harmonik 1; Žabja vas — žagar 1; Dolenja ravan — mlinar 1; Trebija — mlinar 1; Hobovše — žagar 1; Fužine — mlinar 1, žagar 1; Sovodenj — mlinar 1; Stara Oselica — mlinar 1; Gorenja vas — mlinar 1, fotograf 1; Dolenja Dobrava — mlinar 1; Todraž — mlinar 1, žagar 1; Brebovnica —

mlinar 1; Žirovski vrh — mlinar 1; Hotavlje — mlinar 1, žagar 1; skupaj 4 stroke z 20 obrtmi.

V občini Žiri je 18 obrtnih strok, in sicer:

I. Selo — kovač 1; Stara vas — kovač 1, klepar 1, mehanik 1; Žiri — podkovni kovač 1, urar 1; skupaj 5 stroke s 5 delavnicami.

II., III. in IV.: nobene obrti.

V. Žiri — zidar 1, tesar 1; torej 2 stroki z 2 obrtima.

VI. Selo — mizar 1; Dobračeva — mizar 1; Stara vas — mizar 1; torej 1 stroka s 3 delavnicami.

VII.: nobene obrti.

VIII. Dobračeva — krojač 1; Stara vas — krojač 1; Breznica — krojač 1; torej 1 stroka s 3 delavnicami.

IX. Dobračeva — sedlar 1; Stara vas — čevljar 1; Žiri — sedlar 1; torej 2 stroki s 3 delavnicami.

X. Stara vas — mesar 1; Nova vas — pek 1; Žiri — mesar 1, pek in slaščičar 2; skupaj 2 stroki s 4 delavnicami.

XI. Stara vas — brivec in frizer 1; Žiri — brivec in frizer 1; torej 1 stroka z 2 delavnicama.

XII. Selo — mlinar 1; Dobračeva — žagar 1; Nova vas — mlinar 1; Žiri — mlinar 1, pletar 1, dimnikar 1, fotograf 1; Brékovice — mlinar 1; Podklanec — mlinar 2; Osojnica — kamnolom 1; skupaj 6 strok z 11 obrtmi.

Občina Železniki ima 20 strok, in sicer:

I. Bukovica — kovač 1; Spodnja Luša — kovač 1; Dolenja vas — ključavničar 1; Selca — kovač 1; Železniki — kovač 2, mehanik 1; Sorica — kovač 2; skupaj 5 stroke z 9 delavnicami.

II., III. in IV.: nobene obrti.

V. Dolenja vas — zidar 1; Selca — zidar 1, tesar 1; Češnjica — slikar in pleskar 1; torej 3 stroke s 4 obrtmi.

VI. Praprotno — mizar 1; Spodnja Luša — mizar 1; Dolenja vas — mizar 1; Selca — mizar 3; Rudno — mizar 1; Železniki — mizar 4, kolar 2; Zali log — mizar 1; Sorica — mizar 1; skupaj 2 stroki s 15 delavnicami.

VII.: nobene obrti.

VIII. Bukovica — krojač 1; Selca — krojač 3; Studeno — krojač 1; Češnjica — krojač 2; Železniki — krojač 2; Zali log — krojač 1, šivilja 1; Sorica — krojač 2; skupaj 2 stroki s 15 delavnicami.

IX. Ševlje — čevljar 1; Dolenja vas — čevljar 2; Selca — čevljar 2, sedlar 1; Studeno — čevljar 1; Rudno — čevljar 1; Železniki — čevljar 3, sedlar in tapetnik 2; Zali log — čevljar 1; Sorica — čevljar 2; skupaj 2 stroki s 16 delavnicami.

X. Železniki — pek in slaščičar 1, mesar 1; torej 2 stroki z 2 delavnicama.

XI. Železniki — brivec in frizer 1; torej 1 stroka z 1 delavnico.

XII. Praprotno — mlinar 1, izdelovalec apna 2; Ševlje — mlinar 1; Bukovščica — mlinar 1, žagar 1; Strmica — mlinar 1; Zgornja Luša — žagar 1; Selca — mlinar 2, žagar 1; Dražgoše — žagar 1; Martinj vrh — žagar 1; Železniki — žagar 1, fotograf 1; Zali log — žagar 1, skrilolom 1; Podporezen — žagar 1; Sorica — žagar 1; skupaj 5 strok z 19 obrtmi.

Na vsem loškem ozemlju je torej 52 obrtnih strok, največ za prede-lovanje kovin, tekstilnega blaga in lesa in raznih obrti. Nobene ni za pre-

delovanje papirja, samo po eno stroko imajo elektrotehnične, kemične obrti in obrti osebnih storitev.

Ob popisu l. 1954 je bilo največ mizarjev — 45, potem čevljarjev — 45, krojačev 40, mlinarjev 36, kovačev 27, žagarjev 21, šivilj 16, mesarjev 14, brivcev in frizerjev 15, pekov in slaščičarjev 11, sedlarjev 10, zidarjev 7, kolarjev 6, tesarjev 5 itd.

ZAPOSLENO OSEBJE

Naslednja razpredelnica kaže število oseb, ki so bile zaposlene v obrti l. 1954, kakor je razvidno iz popisnih listov:

Občina	Mojstri	Pomočniki	Vseh kvalificiranih	Prebivalcev na 1 kvalificiranega	Vajenci	Kvalificiranih na vajenca	Pritučenih	Nekvalificiranih	Administracija	Vseh zaposlenih	Prebivalcev na 1 zaposlenega
Škofja Loka	145	146	289	58	156	2,12	72	15	2	512	21
Gorenja vas	60	72	152	48	48	2,75	45	1	2	226	28
Žiri	28	54	82	42	17	4,82	30	8	2	159	25
Železniki	60	94	154	40	32	4,81	55	5	6	248	25
Skupaj	291	366	657	41	235	2,82	198	25	12	1125	24

V začetku l. 1957 pa je bilo številčno stanje v obrti zaposlenega osebja po podatkih Obrtne zbornice za okraj Kranj naslednje:

	Vseh kvalificiranih	Prebivalcev na 1 kvalificiranega	Vajenci	Kvalificiranih na 1 vajenca	Vseh zaposlenih	Prebivalcev na 1 zaposlenega
Škofja Loka	568	57	121	5,04	599	25
Gorenja vas	138	56	46	5,00	252	51
Žiri	85	50	25	5,60	155	51
Železniki	126	59	58	5,51	220	54
Skupaj	715	46	228	5,18	1204	28

Število kvalificiranih delavcev v obrti se je v zadnjih treh letih znatno povečalo v občini Škofja Loka, nekoliko je padlo v občini Železniki. Ker se obenem zvišuje število prebivalstva, je kvalificiranih obrtnikov razmeroma vedno manj. V občini Železniki pride na 1 kvalificiranega obrtnika že 59 prebivalcev. Število vajencev se je v občinah Žiri in Železniki nekoliko zvišalo, posebno glede na število mojstrov in pomočnikov. V celotnem okraju Kranj pride 1 vajenec na 2,81 kvalificiranih delavcev v obrti. Na loškem ozemlju je to razmerje povsod slabše (1 vajenec na 3 do 3,6 kvalificiranih), predvsem zaradi sorazmerno majhnega števila vajencev v družbenih (1 vajenec na 4,54 kvalificiranih) in zadružnih (1 vajenec na 4,21 kvalificiranih) obrtnih delavnicah. Tako se tudi število vseh v obrti zaposlenih oseb v občinah Škofja Loka in Gorenja vas prepočasi dviga, v občinah Žiri in Železniki pa celo nazaduje. Samo v občini Škofja Loka pride na 1 zaposlenega manj prebivalcev (25) kot povprečno v okraju Kranj (30). Vse štiri občine so pa na boljšem kakor je povprečno LR Slovenija (35 pre-

bivalcev na 1 v obrti zaposlenega) ali FLR Jugoslavija (65 prebivalcev na 1 v obrti zaposlenega).

Obrtne delavnice imajo v splošnem zaposlenih le malo delovnih moči. Po stanju l. 1954 je prišlo na 1 delavnico povprečno 2,6 delavcev v občini Gorenja vas, po 3,1 delavcev v občinah Škofja Loka in Železniki ter 3,9 delavcev v občini Žiri. V občini Škofja Loka se je ta povpreček do l. 1957 dvignil na 4,07 delovnih moči, ker se je število v obrti zaposlenih povečalo in so se nekatere delavnice združile (2 mesariji s 74 zaposlenimi), druge na novo razvile (elektrotehnična s 56 zaposlenimi); večje število zaposlenih imajo še avtomehanične delavnice in krojačnice v Škofji Loki, pilarna v Retečah in nekatera mizarstva, medtem ko je v 30 obrtih zaposlen samo po 1 človek.

Stara voziška gostilna »Pri goľobu« na Lušĩ

Kako je po sektorjih lastništva razdeljeno zaposleno osebje, je razvidno iz naslednje razpredelnice:

Občina	Osebje zaposleno v					Skupaj
	državnih obrtih	zadružnih obrtih	Skupaj v %	zasebnih obrtih	v %	
Škofja Loka	204	62	45	335	55	599
Gorenja vas	66	75	55	113	45	252
Žiri	61	41	76	31	24	133
Železniki	55	108	74	57	26	220
Skupaj	386	284	56	534	44	1204

Dobra polovica osebja je torej zaposlena v družbenem sektorju obrti, kjer so večji obrati. Zasebne obrti razpolagajo z majhnimi delavnicami, v katerih dela le manjše število delavcev. V zasebnem sektorju prevladujejo mojstri, v družbenem pomočniki. Vajencev imajo razmeroma več zasebne (26 %) kot družbene (13 %) obrti.

TEHNIČNA UREDITEV OBRTI

Cene obrtnih proizvodov in uslug more znižati predvsem mehanizacija obratov. Kakšne so razmere v tem pogledu na loškem ozemlju, kaže razpredelnica po popisu l. 1954:

Občina	pogonskih	Stroje v			Poraba električnega toka v l. 1953	
		na 1 obrt	električnih	na 1 obrt	kWh	na 1 obrt
Škofja Loka	31	0,19	130	0,79	88.518	536
Gorenja vas	49	0,56	34	0,39	11.098	127
Žiri	18	0,50	21	0,58	56.042	1557
Železniki	23	0,29	46	0,58	61.642	780
Skupaj	121	0,53	231	0,63	217.300	592

Po številu pogonskih strojev sta na slabšem občini Škofja Loka in Železniki, po številu električnih strojev Gorenja vas. Največ električnega toka so porabile obrti v žirovski občini, trikrat manj v škofjeloški, 12-krat manj v gorenjevaški. Stroji in druga osnovna sredstva so v splošnem zastarala in izrabljena. Modernizacijo socialističnih obratov večkrat ovira določba, da morajo plačati 100% davka, če kupijo stroj od zasebnika.

JAVNE DAJATVE OBRTI

Videti je, da so uslužnostne obrti preobremenjene z družbenimi dajatvami. Velik del obrtnikov, ki imajo uslužnostno obrt, vlaga namreč pritožbe zoper odmero dohodnine in prometnega davka. Ker te dajatve prenašajo na potrošnika, se življenjska raven prebivalstva ne more izboljšati, kakor ima v načrtu ljudska oblast. Posledica obremenjenosti z dajatvami je vračanje obrtnih dovoljenj in s tem zvezano šušmarjenje, kar spet ne vpliva pozitivno na življenjski standard ljudstva. Nekateri obrtniki so se zatekli v okrilje kmetijskih zadrug, da se rešijo prevelikih davčnih obveznosti. Če te obrti niso takšne, da bi pospeševale kmetijstvo, je njihova zveza z zadrugo brez smisla in so ostale v svojem bistvu zasebne obrti. Zaviralno deluje na nekatere obrti tudi uredba, da morajo plačevati amortizacijo za izboljšave v delavnicah in celo za tiste, ki jih predpiše sanitarna inšpekcija.

Nekateri obrtniki so prešli na pavšalno plačevanje obveznosti. Pavšal pa ljudski odbori zelo različno določajo in se pojavljajo pritožbe predvsem iz vrst uslužnostnih obrti, ki ne zaposlujejo tuje delovne moči. Razmere na loškem ozemlju kaže tale razpredelnica.

Občina	Število pavšaliranih obrti		Ocena dobička v milijonih din	Predpis pavšalnih obveznosti v milijonih din	% obveznosti v odnosu do dobička	
	1956	1955			1955	1956
Škofja Loka	2	10	26.644	15.287	40,1	57,5
Gorenja vas	5	5	0.724	0.142	58,6	19,6
Žiri	6	6	2.992	0.368	19,4	12,7
Železniki	5	4	1.164	0.854	58,8	75,8

Občina Železniki je pavšal podvojila, tudi Škofja Loka ga je zvišala, medtem ko ga je Gorenja vas 3-krat znižala, občina Žiri je imela že v prejšnjem letu nizkega.

POTREBE IN PREDLOGI GLEDE OBRTI

Spričo velikega napredka tehnike, prometa in trgovine je marsikatera obrt obsojena na odmiranje in bo vedno več obrti zamenjala industrija, ker lahko z mehanizacijo in serijsko izdelavo doseže večjo storilnost in cenejšo proizvodnjo. Vendar bodo nekatere obrti vedno potrebne, predvsem uslužnostne. Zato je treba proučiti vprašanje, kakšne so potrebe glede obrti na loškem ozemlju.

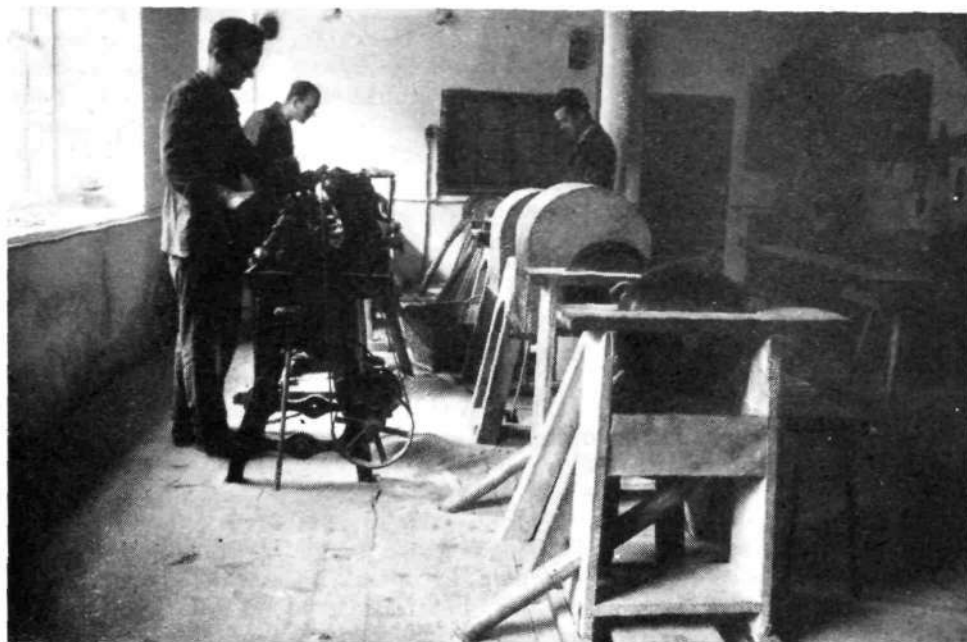
Osnovna zahteva je, da naj se občinski ljudski odbori stalno ukvarjajo s problematiko obrti in naj skrbijo za njen dvig. Številčno nazadovanje

uslužnostnih obrti, ki jih ne more nadomestiti industrija, mora prenehati. Treba je ustanavljati nova podjetja in delavnice, posebno uslužnostne obrti. Večje število obratov bo imelo za posledico, da bodo razna dela opravljena v predvidenem času, poštena konkurenca med obrati bo omogočila znižanje cen za obrtne proizvode in usluge ter dviganje življenjske ravni prebivalstva. Da se pripravi potreben prostor za obrtne delavnice, naj se pregledajo prostori po vseh stavbah, ki so slabo izkoriščeni in bi se dali prirediti za namen obrti, pri zidanju novih stavb naj se misli tudi na njene potrebe.

Po mnenju Obrtne zbornice za okraj Kranj so predvsem potrebne naslednje obrti: v občini Škofja Loka ključavničar, precizni mehanik, slikar in pleskar, kolar, krojač, pralnica in likalnica perila; v občini Gorenja vas kovač, tesar, kolar, moški in ženski krojač; v občini Žiri ključavničar, slikar in pleskar ter ženski krojač; v občini Železniki ključavničar, klepar, instalater, zidar, tesar, slikar in pleskar ter ženski krojač.

Na vsem loškem ozemlju ni nobene obrti za predelovanje papirja. Nujno potrebna je vsaj knjigoveznica s kartonažno delavnico. Za kulturne in poslovne potrebe bi bilo še boljše ustanoviti tiskarno, ki bi se gotovo naglo razvijala, saj pomeni takšen obrat važno gibalno gospodarskega in kulturnega napredka. Ker se širi uporaba raznih električnih strojev v gospodinjstvu, bo potrebna delavnica, ki bo takšne naprave popravljala. Kemična stroka ni nikjer zastopana. Povpraševanje po zidarjih, krovcih, mizarjih, šiviljah itd. izpričuje potrebo po razširitvi teh obrti. Treba bi bilo obnoviti marsikatero obrt, ki je v predvojnih letih že obstojala, n. pr. krovec, vodnjakar.

Socialistični sektor se mora bolj zanimati za uslužnostno dejavnost. S smiselno organizacijo dela in z večjo mehanizacijo naj stremi za čim večjo produktivnostjo in zniževanjem cen. Vse obrti naj skrbje za racionalne načine dela. Proučuje naj se zmogljivost obrti in možnost izdelovanja novih proizvodov. Proizvodna obrt naj se komercializira in usmerja tudi v izvoz. Kmetijske zadruge naj sprejemajo le tiste obrti, ki pospešujejo kmetijstvo in naj druge izločajo iz svojega okvira. Začasno vračanje obrtnih dovoljenj zaradi izogibanja javnim obveznostim se mora odpraviti s političnim delom in s premišljeno ustaljeno davčno politiko, ki naj vzbuja pri obrtniku zavest varnosti in mu omogočita načrtno usmerjanje njegove delavnosti. Kjer je mogoče, naj se tudi v obrti uveljavi delavsko upravljanje. Šušmarstvo je treba spraviti na zakonito pot, kjer so jasno začrtane pravice in dolžnosti obrtnikov. Ljudski odbori ne smejo smatrati obrti le za vir svojih dohodkov, ampak tudi za svoj instrument za dviganje življenjske ravni delovnega človeka. Posebno naj velja to za uslužnostne stroke. Javne dajatve naj bodo zanje milejše kot za proizvodne obrti. Vse obrti so potrebne pomoči, da obrate mehanizirajo in se izkopljejo iz zastarelosti. Skrbi naj se za strokovno izpopolnjevanje mojstrov in pomočnikov. Tudi obrtniki so potrebni strokovnih knjig in revij ter širšega pogleda v svet. Socialistični sektor mora izdatneje skrbeti za vajenski kader. Od vajencev naj se zahteva predpisana predizobrazba in marljivo strokovno izobraževanje, za kar morata biti zadolžena i vajenec i mojster. Le stroke, kjer je občutno pomanjkanje naraščaja, smejo spregledovati pri sprejemnih pogojih, a morajo pomanjkljivosti v predizobrazbi odpravljati med vajensko dobo. Učna doba naj ne bo pri nobeni stroki krajša od treh let. Na zasebne obrt-

Detajl iz glavninarske delavnice Alojza Bernika v Skofji Loki

nike je treba vplivati, da svoje sinove in hčere učijo svoje obrti in svoje spretnosti in izkušnje prenašajo nanje. Ljudski odbori morajo pospeševati prehajanje obrti na mlajši rod s tem, da zaposlitev obrtnikovih sinov in hčera ocenjujejo ugodneje kakor najemanje tuje delovne moči ter to upoštevajo tudi pri odmerjanju davkov. Tradicija dela je važna tudi pri obrti in dviga njeno kvaliteto. Domača obrt naj ne bo potisnjena ob stran, tudi za njen napredek naj skrbi ljudska oblast.

STANJE GOSTINSTVA

Število in vrste gostišč so razvidne iz tabele, ki kaže tudi možnost prenočevanja. Glej še razpredelnico v odstavku Obrti in gostišča po sektorjih lastništva!

Občina	Restavracije	Gostilne	Koče	Prenočišča	Skupaj	Sob	Postelj	Postelj pri zasebnikih	Skupaj postelj
Škofja Loka	2	20	1	—	25	22	55	—	55
Gorenja vas	—	8	1	—	9	11	57	60	117
Žiri	—	4	1	2	7	12	21	—	21
Železniki	—	19	1	—	20	28	61	—	61
Skupaj	2	51	4	2	59	73	192	60	252

V škofjeloški občini je 8 gostišč (2 restavraciji in 6 gostiln) v mestu, po 2 sta v Stari Loki, Binklju, Zmincu in Logu, po 1 v Vincarjih, Puštalu, na Subi, v Starem dvoru, Retečah in Gabrovem, planinski dom na Lubniku spada pod Vincarje. V družbeni upravi so 5 v Loki in 1 v Starem dvoru. Prenočišče imajo v Loki 20, v Puštalu 4, v Starem dvoru 2 in na Logu 4, ostalo v planinskem domu na Lubniku.

V gorenjevaški občini sta 2 gostilni v Gorenji vasi, po 1 v Poljanah, Srednji vasi, Javorjih, Sovodnju, Leskovici in smučarska koča na Starem vrhu. Poleti 1957 so odprli planinsko zavetišče na Črnem vrhu nad Leskovicco. V družbeni upravi je 1 gostilna v Gorenji vasi, združne so v Poljanah, Javorjih in Sovodnju. Postelje za goste je v Gorenji vasi 10 v gostiščih in 20 pri zasebnikih, v Loški koči na Starem vrhu je za turiste 42 ležišč.

V žirovski občini sta 2 gostilni in posebno prenočišče v Stari vasi, po 1 gostilna na Dobračevi in v Račevi, posebno prenočišče je tudi v Žireh, planinsko zavetišče na Mrzlem vrhu ali Sivki nad Ledinami. V družbeni upravi sta 1 gostilna v Stari vasi in 1 na Dobračevi. Postelje za popotnike imata le posebni prenočišči in zavetišče na Mrzlem vrhu.

Najbolje je oskrbljena z gostišči občina Železniki. Na Češnjici in v Selcih so po 5 gostilne, v Železnikih in Praprotnem po 2, na Jesenovecu, v Dolenji vasi, Knapih, pri Sv. Lenartu, v Dražgošah, Zalem logu, Podroštu, Sorici in Davči po 1. Na Ratitovcu je planinska koča. V družbeni upravi sta 1 gostilna v Železnikih in v Sorici, združna je 1 gostilna na Češnjici. Razen v koči na Ratitovcu, kjer je prenočišče za 28 oseb, so na razpolago postelje za turiste na Češnjici (15), na Jesenovecu (6), v Sorici (6), v Selcih (5), v Dolenji vasi (2), v Zalem logu (2) in v Davči (1).

POTREBE IN PREDLOGI GLEDE GOSTINSTVA

Pred desetletji so bile gostilne na loškem ozemlju večinoma majhne, preprosto opremljene in slabo oskrbovane. Zato ni škoda, da so nekatere ukinjene. Nekatere od preostalih imajo lepše lokale, so bolj oskrbovane in imajo tudi večji promet, a večina je brez tujskih sob. Zato je turizem na loškem ozemlju zelo nazadoval. Poslovni potniki in turisti večkrat ne upajo napraviti načrta za daljše bivanje v teh krajih, ker ne vedo, ali bo mogoče kje prenočevati ali ne. Znatno je upadel počitniški turizem, ki je bil pred vojno že precej živahen v Škofji Loki, Gorenji vasi, Poljanah in na Češnjici. Nekoliko se je izboljšal planinski turizem z novo kočo na Starem vrhu in s povečanimi kočama na Lubniku in Ratitovcu. Nekateri večji kraji so popolnoma brez gostišč.

Škofja Loka ima mnogo pogojev za turistični kraj (bližina Ljubljane, lepa okolica, zgodovinske znamenitosti, dobro urejene prometne zveze in nova avtobusna postaja, kopaljšča in smuški teřeni). Ko bo prebrodila najhujšo stanovanjsko krizo, bo morala pomnožiti število gostišč in kapaciteto prenočišč. Sodoben hotel na prijetnem kraju ob prometni cesti tik ob mestu bi privabil tok domačih in tujih turistov in prinesel Loki gospodarsko korist. Pripraven prostor za novi hotel bi bil v sedanjem parku na Štemarjih, kjer bi se lahko uredila tudi razna igrišča. Privlačna postojanka za izletnike bo lahko postal loški grad, če se bo v njem namestila kaka obiska vredna ustanova, n. pr. muzejske in galerijske zbirke, ter

lahko dostopno, intimno gostišče s primernim starinskim nadihom, priredilo lepo razgledišče, vrt pa uredil za zabavo, oddih in razne prireditve. Tudi čedne dobro oskrbovane gostilne v mestu in bližnji okolici (n. pr. bife v Crngrobu) bodo dale svoj prispevek k razvoju turizma, ki se bo zaradi vedno večjega motoriziranega prometa vse bolj razmahnil in ga bo Loka lahko pritegnila k sebi, če bo toliko urejena, da bo upravičena začetni s propagando. Obnoviti bi bilo treba kavarno, brez katere turistični kraj pač ne more biti. Donosna bi bila lepo opremljena mlečna restavracija, ki bi stregla z najrazličnejšimi mlečnimi jedili, s slaščicami in prodajala mali kruhek. Te znamenite loške specialitete ne smemo opustiti in se mora bolj uveljavljati, kakor v zadnjih desetletjih. Izdelovanje in krašenje malega kruha naj bi se poživilo kot domača obrt.

Idilični Blegoš bo lahko postal privlačen za turiste, če bodo planinci postavili na njegovi vzhodni strani, n. pr. na Kalu ali na Prvi ravni, kako postojanko, saj se bo avtomobilist — s tem turizmom je treba najbolj računati — ob primernem vzdrževanju blegoške ceste lahko pripeljal prav pod vrh.

Čudno je, da Hotavlje nimajo nobenega gostišča, čeprav so izhodišče na Blegoš in proti Cerknju. V vseh večjih krajih ob Poljanščici in Selščici bi bilo treba urediti gostilne in prenočišča za izletnike in letoviščarje. Naši politični delavci, ki jim je mar gospodarski napredek naših krajev, morajo vedeti, da prinaša razviti turizem precejšnje koristi lokalnemu gospodarstvu, za turizem pa je treba propagande, ki je ne moremo začetni, preden nismo uredili gostinstva.

Viri

Fr. Planina, Obrtnost loškega okraja v povojnih letih. Škofja Loka in njen okraj, Šk. Loka 1936, str. 38—45. — Popisni listi Zveznega zavoda za statistiko in evidenco od 30. IX. 1954 v Zavodu za statistiko LR Slovenije v Ljubljani. — Seznam obrtnih obratov in stanje delovne sile z dne 31. XII. 1956, Obrtna zbornica za okraj Kranj, 1957. — Poročilo upravnega odbora Obrtne zbornice za okraj Kranj za VII. občni zbor 16. II. 1957 (77 strani). — Problemi obrtništva v okraju Kranj, Obrtna zbornica za okraj Kranj, 18. VI. 1957 (19 strani). — Podatki gostinske zbornice Kranj, 1957. — V. R., »Na Gorenjskem v obrti po starem?«. Slov. poročevalec 29. VI. 1957. — —vr, »Prvi koraki so narejeni«. Slov. poročevalec 28. VII. 1957. — —jp, »Potrebe in predlogi obrti«, Slov. poročevalec 30. VII. 1957.